

Natalia Yevtushenko

EUROPEAN POLICY OF POLITICAL CORRECTNESS: GUIDELINES AND EXPERIENCE FOR UKRAINE

The article examines the phenomenon of political correctness in European Union countries, which is rooted in principles such as unity, tolerance, and cultural diversity. Originating in the United States as a response to discrimination, political correctness has permeated university environments as a tool to combat discriminatory behavior.

The ideology of political correctness encompasses views on the treatment of discriminatory groups and addresses issues such as feminism, sexism, racism, and homophobia. It has significantly influenced the ideological landscape of the United States and Western Europe, becoming a code of social linguistic behaviour aimed at preventing and mitigating social conflicts while improving political and legal culture.

It is shown that in Western European countries, representatives of social movements who proposed norms of linguistic behaviour and the use of euphemisms began to actively use the ideology of “political correctness” to obscure and veil phenomena that have a negative assessment in public consciousness and to prohibit manifestations of contemptuous, offensive, or discriminatory attitudes towards representatives of various minorities.

In Western European countries, proponents of social movements have adopted the ideology of political correctness to obscure negative phenomena in public consciousness and prohibit discriminatory behaviour towards minorities. This ideology not only reflects reality but also actively changes it, serving as an effective tool for preventing social conflicts and promoting respect for cultural diversity.

For Ukraine, aspiring to integrate into the European community, studying the European experience of political correctness offers insights into the political behaviour of modern European society. Political correctness serves as a communication tool aimed at fostering a conflict-free atmosphere and preventing social tensions.

Key words: *discrimination, euphemisms, political correctness, ideology of political correctness, code of social linguistic behaviour, linguistic and cultural phenomenon.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Європейський вибір України вимагає уваги до процесів політкоректності в країнах Європейського Союзу (далі ЄС), зокрема, це стосується принципів: єдності, толерантності, культурного різноманіття, а також політичної коректності.

Вивчення європейського досвіду є важливою та нагальною потребою для України, по-перше, тому що політкоректність успішно впроваджується ЄС, що може стати добрим прикладом і для України; по-друге, прийняття українською владою публічних управлінських рішень зобов'язує звертати увагу на процеси політкоректності для успішної імплементації її на території України; по-третє, політкоректність як інструмент комунікативної поведінки влади й громадськості дозволяє уникнути соціальних загострень й побудувати безконфліктну атмосферу в суспільстві; по-четверте, процеси глобалізації і інформатизації українського суспільства вимагають використання слів і виразив, які виражають цінності та засади політкоректності.

Крім того, політкоректність є одним із напрямків мовної політики – планомірного впливу на мовну ситуацію, тобто є базовою складовою політичної культури, багатоаспектним лінгвокультурним і поведінковим феноменом, що вносить зміни в мовленнєві норми. Все це зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження європейського досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження європейської політики політкоректності слугували праці вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: В. Андріяш [1], А. де Трасі [2], О. Бережна [3], Ф. Дж. Беквіт і М. Вайтап [14], Дж. Бенассі [15], Н. Голтвяниця і Н. Серга [4], О. Горінецький [5], К. Дельпорт [17], К. Лоузі і Г. Куртен [24], Ю. Колядич і І. Хоцянівська [8], Е. Лайнфельнер [23], М. Варгас Льюса [10], С. Дж. Нейгл [27], Т. Парсонс [29], Х. Роусон [30], Р. Спірс [33], В. Тарасова [11], Б. Цюпин

[12], Дж. Чейт [16], Н. Феркло [19], М. Фріден [20], А. Хакер [21], Г. Хьюз [22], та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). На основі дослідження Європейської політики політкоректності запропонувати орієнтири реалізації доктрини політкоректності для України. Для досягнення мети наукового дослідження необхідно проаналізувати особливості політики політкоректності в країнах ЄС, дослідити питання використання європейського досвіду для України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політична коректність (від англ. political correctness), як мовно-культурне явище, виникла у 70-ті роки в США, а потім набуло поширення у Західній Європі. У 1990-ті роки під впливом ідей лібералізму в університетському середовищі США «політкоректність» почали використовувати як ідеологію, що виключає будь-який прояв дискримінації людей. На думку В. Реймонта під політкоректністю в США почали розуміти ідеологічно-політичний рух 1980-х – 1990 рр. за дотримання норм нейтральної мови щодо статі, віку та ін. [31, с. 286].

Про зв'язок політкоректності і дискримінації наголошує «Оксфордський словник нових слів» («The Oxford Dictionary of New Words») де вказується, що політкоректність «характеризується пропагандою прийнятих ідей і відмовою від мови і поведінки, що вважається дискримінаційною або образливою» [28, с. 239].

Так, ідеологія політкоректності як програма та дієвий засіб (практика) запобігання різним видам дискримінації (рис. 1) достатньо широко поширилася в американських коледжах і університетах [14, с. 72].

Варто зауважити, що термін «ідеологія» з старогрецької означає «вчення про ідеї». В науковий обіг поняття введено у кінці XVIII ст. Антуаном де Трасі у праці «Елементи ідеології» як наука «виховання громадянських чеснот, що забезпечують стабільність суспільства» [2, с.14].

Тож М. Фріден вважає ідеологію формою «понятійної карти політичного світу», тобто конструкцією, що тісно «пов'язана з політичною діяльністю та мобілізацією», оскільки її завданням є

«налагодження мостів між політичною думкою і політичною дією» [20, с. 76]. На думку Т. Парсонса ідеологія – це система цінностей певного суспільства, що характеризує напрями його розвитку. Саме цінності (фундаментальні норми) вважає вчений, допомагають індивідам здійснювати соціально схвалюваний вибір власної поведінки у важливих ситуаціях [29, с.12].

Рис. 1. Види дискримінації.

Джерело: складено автором на основі [3, с. 23-24]

Продовжуючи думку дослідників, Дж. Мартін стверджує, що ідеологія є «узагальненням суспільних відносин», точніше ідеальною формою дійсних відносин, що розглядаються з «точки зору однієї позиції в цій сукупності відносин» [25, с. 18].

На нашу думку, ідеологія «політкоректності» є системою поглядів на взаємовідносини с дискримінаційними групами населення, на відношення до фемінізму, сексизму, культурної та зовнішньої політики. Ідеологія «політкоректності» вплинула на ідеологічне відображення дійсності в США і Західній Європі, стала кодексом соціальної мовної поведінки, інструментом попередження й пом'якшення гострих соціальних конфліктів, підвищення політичної й правової культури суспільства.

Ідеологію «політкоректності» активно почали вживати представники соціальних рухів, що пропонували норми мовної поведінки, які передбачають лояльне ставлення до представників різних меншин, тобто виключають прояви расизму, сексизму, гомофобії або інших неприйнятних форм поведінки [11, с. 101].

Погоджуємось з О. Бережної, що саме вироблення норм поведінки, які передбачають лояльне ставлення до представників різних меншин є важливою рисою політкоректності в США і західноєвропейських країнах. По-перше, тому, що за порушення цих норм передбачено покарання (від усних зауважень до виключення із навчального закладу або звільнення з роботи). По-друге, до сфери заборон віднесено «використання образливих прізвиськ», «недоречні жарти», і навіть «неправильно адресований сміх» [3, с. 23-24].

По суті політкоректність, вважає Д. Г'юз, почалася з «ідеалістичного, пуританського бажання позбавити мову деяких властивостей, що мали упереджений характер» [22, с. 3]. Однак з часом, вважає К. Лоузі, політкоректність сформувалась, як «система програм, ініціатив та поглядів, що малі на меті вдосконалення взаємодії суспільства з певними соціальними групами та покращити їх життя і роль у суспільстві» [24, с. 228].

Ми погоджуємось з думкою Ю. Колядич і І. Хоцянівської, які наголошують, що використання ідеології політкоректності «не означає бажання уникати незручних тем, навпаки, воно означає бажання говорити про ці теми по-іншому», щоб «створити єдиний комунікативний простір і програмувати толерантну поведінку всіх учасників комунікації» [8, с. 155].

В європейському суспільстві ідеологія «політкоректності» вплинула на поведінку, думки, слова і висловлювання, якими користується населення, запроваджуючи в суспільній свідомості спеціальні норми мовного та культурно-поведінкового етикету. Пов'язано це з тим, вважає А. Хакер, що «політична коректність» – це побудова мовленнєвої поведінки, яка допомагає уникнути дискримінації певної групи населення [21, с. 52], тобто не використовувати в мові слова і вирази, що можуть їх образити.

Наприклад, у французькій мові термін «політкоректність» на практиці використовується для того, щоб зменшити кількість

випадків ображення деяких категорій населення «за етнічними, расовими, гендерними, релігійними, статевими, професійними, фізичними, віковими, сексуально-орієнтаційними ознаками» [4, с. 53]. Тобто у французькому суспільстві поява політкоректності пов'язана з пом'якшенням проявів дискримінації, вироблення мовної тактовності щодо неприємних явищ в житті людини. На думку французького дослідника К. Дельпорта, політкоректність є способом мислення, що «прагне вилучити з лексики всі одиниці, які могли б проявити зневажливе, образливе чи дискримінаційне ставлення в їх бік», тобто є «переосмисленням словникового складу» [17, с. 234].

Однак, з цією думкою не всі погоджуються. Є науковці, що оголошують «політкоректність» – «інтелектуальною загрозою ХХІ століття», яка підриває світоглядні основи західної цивілізації, зокрема *Нобелівський лауреат М. Льюїс вважає політкоректність ворожою свободі*, тому що вона відкидає чесність, тобто достовірність, а тому з нею «треба боротись як із викривленням правди» [10]. Польський філософ А. Колаковська вважає її «лівою антиелітарною ідеологією, яка ворожа культурі та цінностям Заходу», що перетворює сучасне суспільство на «суспільство меншин» [8, с. 154].

Джонатан Чейт вважає «політкоректність» стилем політики, в якому більш радикальні члени за допомогою ідеологічних репресій намагаються регулювати політичний дискурс, стверджуючі, що «політкоректність – це не стільки сувора відданість соціальній рівності, скільки система лівих ідеологічних репресій» [16]. На нашу думку, в цьому випадку «політкоректність» можна охарактеризувати як механізм соціальної ізоляції проти тих, хто не розділяє ідеологію правильної мови.

Деякі західні дослідники визначають політкоректність як вид:

– «цензури, яка зараз узаконена, і як така є подвійно примусовою», яка діє в різних формах: суб'єктивно (через табу та самоцензуру), інтерсуб'єктивно (через тиск з боку однолітків і моральне осудження) та об'єктивно (тобто формально та примусово через закони, правила, інструкції тощо) (А. Діракіс) [18];

– «м'якої цензури», яка діє в деякому сенсі жорсткіше за цензуру пряму, оскільки політкоректність передбачає, що окремі

слова забороняються не тому, що вони образливі, але лише через те, що вони можуть такими комусь здатися (Дж. Вілсон) [34];

– прихованої цензури, фактично – це передача влади від офіційних урядових інституцій неофіційним неурядовим інституціям, «це скоріше маска для неофіційної цензури, а точніше, спроба прихованого контролю над членами суспільства через повсякденну мову» з метою створити видимість боротьби за права людини та соціальних меншин.

Зокрема, дискусія в американському суспільстві теж виявила різні точки зору відношення до політкоректності. Перша наголошувала, що: «політкоректність – це тиранія з манерами» (консерватор Чарлтон Гестон), політкоректність – це цензура з великої літери [32], а тому є головною небезпекою для Америки» (Джордж Буш-старший) [26]. Друга трактує політкоректність, як порядність: «Політкоректність – це не цензура – це порядність» (С. Сінгер, громадянський активіст із США). С. Сінгер вважає, що «політкоректність взагалі не повинна бути політичною. Це просто доброта. Це просто бути порядною людиною. Не називайте навмисно когось іменем, яке йому б не сподобалося. Поважайте право власності людини на власну ідентичність» [32].

На думку М. Вайгель, «політкоректність» в США стала терміном, який використовувався, щоб «вбити в уяву громадськості ідею про те, що існує глибокий розрив між «звичайними людьми» та «ліберальною елітою», яка прагне контролювати мову та думки звичайних людей». Дослідниця вважає, що політкоректність є «корисним винаходом для правих республіканців, тому що допомогла руху вбити клин між робітничим класом та демократами, які стверджували, що говорять від їхнього імені» [26].

Окрім того, противники політкоректності вважають, що корегування норм мовленнєвої поведінки не вирішує реальні соціокультурні проблеми, а тільки завуалює їх, тому політкоректність це вид цензури, яка обмежує базові свободи людини, тобто політкоректна мова, як каже С. Дж. Нейгл є лише засобом створення преференційної ілюзії [27, с. 61].

Українськи дослідники Ю. Колядич, І. Хоцянівська підкреслюють, що в країнах ЄС ідеологія політичної коректності

«стимулює процес демократизації суспільства, сприяє утвердженню почуття гідності людини, демонструє повагу до індивіда» [8, с. 159]. Отже, в країнах ЄС «політкоректність» поступово змінює правила культурної мовної поведінки, що регулюють відносини між владними інститутами і громадськістю. Формуються нові норми культурної мовної поведінки, що повинні мінімізувати образу та утиск расових, релігійних, культурних та інших груп. Для європейської політкоректності характерними стає крайня неконфліктність, вибір менш образливих варіантів інтерпретації події, факту, явища. Саме тому, вважає О. Горінецький, політкоректність можна визначити, як ставлення людини до явищ соціального життя, або до іншої людини, тобто, як норму поведінки. Вчений вважає, що політична коректність в країнах ЄС починає контролювати мову, а «хто контролює мову – той контролює думки» [5].

Зрозуміти суть політкоректності в ЄС можливо лише, розглядаючи її у взаємозв'язку мови і політики, тобто як мова і культура впливають на мислення людини, допомагають їй у сприйнятті дійсності та призводять до змін в політичному, соціальному, економічному й культурному середовищі. Слушною в цьому плані є думка Е. Сапіра і Б. Ворфа, що саме через мову ми бачимо навколишній світ [15, с. 61].

Саме через мову, яка є частиною культури – звичного способу життя суспільства, що включає прийняті зразки поведінки, способи мислення і переконання, індивіди і спільноти будують систему усталених форм культурно-мовного спілкування, моральних норм поведінки людей у суспільстві. Розуміючи публічну владу як здатність її суб'єктів успішно здійснювати управління суспільством, визначаємо політкоректність в публічному управлінні як стиль поведінки, що відповідає встановленим правилам мовлення, які представники влади використовують з метою усунення словесної дискримінації та негативних стереотипів [1, с. 8], щоб не порушити особистих уподобань людей у релігійній, расовій, політичній, культурній сферах.

Як зазначає Н. Голтвяниця і Н. Серга в статті «Зміни у функціонуванні поняття політкоректності у сучасних французьких медіа», відбуваються за допомогою мовних засобів, зокрема еффе-

мізмів [4, с. 54], тобто «стилістично та емоційно-нейтральних слів чи виразів, які замінюють інші, більш різкі та непристойні слова або вирази» [33, с. 6]. Отже проникнення евфемізмів в публічну сферу європейського демократичного суспільства, покращує комунікативний процес між владою й громадськістю, забезпечує умови для участі громадян у політичному процесі.

Підкреслимо, що евфемізми в публічному управлінні виявляються тільки в контексті висловлення і розуміються як слова та вирази, які використовуються для заміни небажаних, неввічливих, або різких слів. Їх головна мета завуалювати, прикрити непривабливі явища дійсності, або намірі суб'єктів публічного управління в процесі комунікації. Тому евфемізація може розглядатися, як процес поширення евфемізмів в публічному управлінні, обов'язкова умова політкоректного мовлення, тобто відмовлення від виразів, що можна визнати як дискримінаційні чи образливі для групи людей.

Евфемізми в рамках ідеології політкоректності потрібні, щоб приховувати, загушовувати, вуалювати явища, що мають негативну оцінку у суспільній свідомості. Саме норми політкоректної мовної поведінки, що накладають певні обмеження на поведінку членів суспільства, спрямовані на «контролювання та здійснення впливу на хід подій» [23, с. 71].

Політкоректні норми впливають на розвиток мови та культури, змінюючи норми і традиції західноєвропейського суспільства. Можемо констатувати, що у взаємовідносинах влади з громадськістю евфемізми потрібні для формування владою у адресатів певних намірів і установок, мотивування в них «певних реакцій або дій, формування у них відповідного ставлення до прийнятих владою рішень» [1, с. 8].

Окремої уваги заслуговує думка професора Стівена Пінкера, що вважає доктрину політкоректності реакцією на негативні явища й процеси в західних суспільствах, а також появу псевдонаукових теорій про расову неповноцінність, утиски жінок. «На противагу тим поглядам багато інтелектуалів двадцятого сторіччя дотримувалися уявлень, що кожна людина народжується «чистою таблицею», тобто все це, що в людині є «розвивається під впливом батьків, культури й оточення» [12].

На нашу думку, доктрина політкоректності в країнах ЄС стосується подій, явищ, процесів, що відбуваються в суспільно-політичній сфері. У вузькому контексті її поява пов'язана з мовно-етичними, культурно-поведінковими нормами, а в широкому контексті є політичною ідеологією – системою концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на взаємовідносини с дискримінаційними групами населення.

Пов'язано це з тим, що в основу доктрини політкоректності покладена гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа про зв'язок між мовою, культурою та мисленням. Суть гіпотези в тому, що слова та словесні конструкції впливають на поведінку людей, а тому шляхом запровадження спеціальних норм мовного поведінкового етикету можна створити єдине комунікаційне поле, а по суті програмувати політкоректну поведінку учасників комунікації. Саме тому політкоректність передбачає використання евфемізмів – слів, висловлювань, які «використовуються замість грубих, неприємних або образливих» [30], тобто таких, які не порушують норми суспільної культурно-мовної поведінки.

Доцільно зазначити, що зміни в культурі, як знакової системи, яка на думку Н. Фейрклоу й призводить до змін в мові, й до появи ідеології політкоректності, яка є не лише мовним питанням, а пов'язана з соціально-історичним, культурним й політичним розвитком суспільства [19].

В західноєвропейських країнах ідеологія політкоректності, що встановлює загальнообов'язкові норми культурно-мовної поведінки, допомагає подолати соціальну дискримінацію, конфлікти між різними соціальними та етнічними групами, не обмежуючи їх права та свободи.

Законодавчо «політкоректність», як заборона дискримінації, була закріплена в Європейській «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» в ст. 14 «Заборона дискримінації». В статті вказано, що «Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою» [9]. Конвенція отримала міжнародне

визнання й впливає на стан мовної ситуації (ЗМІ, правові норми, офіційну і повсякденну комунікацію), на появу нових мовних форм та способів їхнього вживання в країнах, що її ратифікували [13], зокрема України, яка її ратифікувала 17 липня 1997 року.

Також на боротьбу проти різноманітних форм дискримінації та проявів нетерпимості була спрямована «Декларація принципів толерантності», прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 16 листопада 1995 року. Декларація наголошує на рівності усіх людей, незалежно від їхнього віросповідання, етнічної належності, кольору шкіри, а також вимагає від держав гарантувати створення справедливого законодавства і запровадження принципів толерантності на практиці. Крім того, Декларація вимагає дотримуватись стандартів мовної поведінки, враховуючи «різноманіття культур», «форм самовираження» та «способів проявів людської індивідуальності» [6].

Якщо ми говоримо про ідеологію політкоректності в демократичному суспільстві, як систему сформованих уявлень і поглядів на взаємовідносини між різними групами суспільства, то повинні враховувати, що вона спрямована на подолання соціальної нерівності громадян, захист фундаментальних прав і свобод людини. Ідеологія політкоректності поступово стає нормою сучасної європейської політичної культури, тому що визнає пріоритетність прав людини над будь-якими іншими правами та інтересами (класовими, партійними, національними та ін.). Вважаємо, що саме розуміння прав і свобод людини, як абсолютної цінності, як раз і підкреслює демократичність країн ЄС. Тому що справжня демократія не встановлює дистанції між проголошеними правами людини та їх реальним втіленням.

За твердженням дослідників, суттєвий внесок на розвиток політкоректності, як норми освітньої доктрини європейського співтовариства в концепції нової Європи, вплинуло прийняття у 1997 році Радою Європи документа «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення; викладання, оцінювання» [7].

Зважаючи на те, що для України, яка прагне інтегруватися в ЄС, вивчення європейського досвіду політкоректності – це можливість зрозуміти й оцінити особливості політичної поведінки сучасного західного суспільства, в якому політкоректність – це лише

інструмент комунікації, що спрямований на запобігання соціальних загострень і побудові безконфліктної атмосфери в суспільстві. Для українського суспільства, що знаходиться в стадії реформування, потрібне концептуальне осмислення європейського досвіду умов, факторів і механізмів запровадження ідеології політкоректності, як умови формування демократичного громадянського суспільства.

Висновки. Виходячи з вищезначеного, слід констатувати, що в країнах ЄС, політкоректність є важливою цінністю сучасної європейської культури, тому що приділяє велику увагу захисту прав людини, поваги до неї, стимулює процеси демократизації.

Ідеологія «політкоректності» в країнах ЄС не просто відображає реальність, але й змінює її, а тому є кодексом соціальної мовної поведінки, дією політико-правовою практикою європейського суспільства.

Ідеологію «політкоректності» в ЄС ми визначаємо як систему поглядів на події, явища, що відбуваються в суспільстві і стосуються ставлення до дискримінаційних груп населення, на відношення до фемінізму, сексизму, культурної та зовнішньої політики. Європейський досвід політики політкоректності характеризується, перш за все, схильністю до попередження, пом'якшення й уникнення соціальних конфліктів, неприпустимістю зневажливого ставлення до культурних цінностей різних рас і народів та прагненням рівноправного їхнього співіснування.

Таким чином, Європейський досвід дозволяє змоделювати наступні орієнтири запровадження доктрини політкоректності для України:

- по-перше, побудувати політкоректну термінологію, що описує коректну і некоректну поведінку індивідів в суспільстві та характеризує різні види дискримінації;
- по-друге, політкоректність – це політична ідеологія, завданням якої є запровадження мовно-етичних, культурно-поведінкових норм в суспільно-політичній сфері з метою уникнення конфліктних ситуацій і можливих образ в процесі комунікації між представниками різних соціальних прошарків і національностей, віросповідань та інших груп.

Стаття надійшла до редакції: 03.01.2024

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ: ОРІЄНТИРИ ТА ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті здійснено аналіз процесів політичної коректності в країнах Європейського Союзу, що будується на принципах: єдності, толерантності, культурного різноманіття, а також політичної коректності. Визначено, що політична коректність (від англ. *political correctness*), як мовно-культурне явище, набула поширення в університетському середовищі США, як інструмент боротьби проти проявів дискримінації.

Охарактеризовано ідеологію політичної коректності як систему поглядів на взаємовідносини між дискримінаційними групами населення, на їх відношення до фемінізму, сексизму, расизму, гомофобії, культурної та зовнішньої політики. Зазначено, що ідеологія «політкоректності» вплинула на ідеологічне відображення дійсності в США і Західній Європі і стала кодексом соціальної мовної поведінки, інструментом попередження й пом'якшення гострих соціальних конфліктів, підвищення політичної й правової культури європейського суспільства.

Показано, що в західноєвропейських країнах ідеологію «політкоректності» активно почали вживати представники соціальних рухів, що пропонували норми мовної поведінки, використання евфемізмів, щоб затушовувати, вуалювати явища, що мають негативну оцінку у суспільній свідомості й забороняють проявам зневажливого, образливого чи дискримінаційного ставлення до представників різних меншин.

Підкреслено, що ідеологія «політкоректності» в країнах ЄС не просто відображає реальність, але й змінює її, а тому є кодексом соціальної мовної поведінки, дієвою політико-правовою практикою європейського суспільства, що спрямована на попередження, пом'якшення й уникнення соціальних конфліктів, неприпустимість зневажливого ставлення до культурних цінностей різних рас і народів.

Обґрунтовано, що для України, яка прагне інтегруватися в європейське співтовариство, вивчення європейського досвіду політкоректності є можливістю зрозуміти й оцінити особливості політичної поведінки сучасного європейського суспільства. Політкоректність – це лише інструмент комунікації, що

спрямований на запобігання соціальних загострень і побудову безконфліктної атмосфери в суспільстві.

Ключові слова: дискримінація, евфемізми, політична коректність, ідеологія політичної коректності, кодекс соціальної мовної поведінки, мовно-культурне явище.

Received: 03.01.2024

References

1. Andriiash, V.I., & Yevtushenko, N.O. (2022). Evfemizmy v publicnomu dyskursi – mekhanizm politkorektnoi movnoi povedinky [Euphemisms in public discourse are a mechanism of politically correct language behavior]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Political science and public administration*, 2(62), (pp. 7-15) [in Ukrainian].

2. Trasi, de A. (2003). Elementy ideolohii [Elements of ideology]. *Filosofia polityky – Philosophy of politics*, (Vol. 3) [in Ukrainian].

3. Berezna, O.O. (2015). Problema politychnoi korektnosti ta styhmatyziatsii v suchasni anhlomovni suspilno-politychnii literaturi [The problem of political correctness and stigmatization in modern English-language social and political literature]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Filolohichna» – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy»*. «*Philological series*, 59, (pp. 23-26) [in Ukrainian].

4. Holtvianytsia, N.Yu., & Serha, N.V. (2016). Zminy u funktsionuvanni poniattia politkorektnosti u suchasnykh frantsuzkykh media [Changes in the functioning of the concept of political correctness in modern French media]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Filolohichna» – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy»*. «*Philological series*, 63, (pp. 52-55) [in Ukrainian].

5. Horinetskyi, O. (2024). *Shcho take politkorektnist? Politychna teolohiia [What is political correctness? Political theology]*. Retrieved from: <https://politteo.online/materialy/shho-take-politkorektnist/> [in Ukrainian].

6. Zatverdzhena rezoliutsiieiu Heneralnoi konferentsii YuNESKO Deklaratsiia pryntsyypiv tolerantnosti 16 lystopada 1995 roku [Declaration of the Principles of Tolerance, approved by the resolution of the General Conference of UNESCO on November 16, 1995]. www.religion.in.ua. Retrieved from: <https://www.religion.in.ua/9292-deklaraciya-principiv-tolerantnosti-zatverdzhena->

rezoluciyeyu-generalnoyi-konferenciyi-yunesko-16-listopada-1995-roku.html [in Ukrainian].

7. Nikolaieva, S. (2003). *Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [All-European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation]*. Kyiv: Lenvit. Retrieved from: <https://lenvit.ucoz.ua/ZER.pdf> [in Ukrainian].

8. Koliadych, Yu.V., & Khotsianivska, I.V. (2020). Politkorektnist u suchasnomu movnomu prostori [Political correctness in the modern language space]. *Suchasni doslidzhennia u filolohichnii nauksi – Modern researches in philological science*, (pp. 153-169). Riga: Izdevnieciba «Baltija Publishing» [in Ukrainian].

9. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (z protokolamy) (Yevropeiska konventsiiia z prav liudyny) [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (with Protocols) (European Convention on Human Rights)]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian]. .

10. Liosa, M. (2018). *Politychna korektnist ye vorozhoiu svobodi [Political correctness is the enemy of freedom]*. Zbruc. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/77413> [in Ukrainian].

11. Tarasova, V.V. (2018). Politychna korektnist v anhliiskomu ta ukrainskomu mediadyskursi [Political correctness in English and Ukrainian media discourse]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Filolohichni nauky – Scientific bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Series: Philological sciences*, 281, (pp. 100-110) [in Ukrainian].

12. Tsiupyn, B. (2013). *Z istorii politkorektnosti: chomu liudstvo pochalo spilkuvatysia obachnishe? [From the history of political correctness: why did humanity begin to communicate more cautiously?]*. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/25082300.html> [in Ukrainian].

13. Shcho take Yevropeiska konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i yaki prava ta svobody vona harantuie [What is the European Convention on Human Rights and what rights and freedoms does it guarantee]. (n.d.). *zakjust.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakjust.gov.ua/yurydychni-konsultatsii/776-shcho-take-yevropeiska-konventsiiia-pro-zakhyst-prav-liudyny-i-iaki-prava-ta-svobody-vona-harantuie-17102017> [in Ukrainian].

14. Beckwith, F.J. (2006). *Are You Politically Correct?* New York [in English].

15. Benassi, G. (1997). *Political Correctness and ideology: A cross-cultural linguistic study*. Konstanz: Universität Konstanz [in English].

16. Chait, J. (2015). *Not A Very PC. Thing To Say*. New York Magazine. Retrieved from: <https://www.churchandculture.org/blog/2015/2/19/not-a-very-pc-thing-to-say> [in English].
17. Delporte, C. (2004). *La publicite, une histoire*. Versailles: Le temps des medias [in French]
18. Dirakis, A. (2017). Political Correctness: Implosion of Politics. *Philosophies*, 2(3). Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/philosophies2030018> [in English].
19. Fairclough, N. (2003). *Political Correctness: The Politics of Culture and Language*. City of Lancaster: Lancaster University [in English].
20. Freedon, M. (1996). *Ideologies and Political Theory: a Conceptual Approach*. Oxford: Clarendon Press [in English].
21. Hacker, A.M. (2003). *The Growing Gulf Between Women and Men*. New York: Scribner [in English].
22. Hughes, G. (2010). *Political correctness: a history of semantics and culture*. Oxford: Wiley-Blackwell [in English].
23. Leinfellner, E. (1971). *Der Euphemismus in der politischen Sprache*. Berlin [in German].
24. Losey, K., & Kurthen, H. (1995). The Rhetoric of «Political Correctness» in the U.S. Media. *American Studies*. Chapel Hill, (pp. 227-245) [in English].
25. Martin, J. L. (2015). What is Ideology? *Sociologia, Problemas e Praticas*, 77, (pp. 9-31) [in English].
26. Weigel, M. (2016). *Political Correctness: How The Right Invented a Phantom Enemy*. Retrieved from: <https://www.bunkhistory.org/resources/political-correctness-how-the-right-invented-a-phantom-enemy> [in English].
27. Nagle, S.J. (1998). What is Political Correctness Doing to the English Language. *Vienna English*, (Vol 7), (pp. 56-68) [in English].
28. Knowles, E., & Elliott, J. (Eds.). (1997). *ODNW: The Oxford Dictionary of New Words*. Oxford: Oxford University Press [in English].
29. Parsons, T. (1951). *The Social System*. Glincoe: Free Press [in English].
30. Hugh, R. (1995). *A Dictionary of Euphemisms and Other Double Talk*. New-York [in English].
31. Raymond, W. (1995). *Dictionary of Politics*. Brunswick Publishing Co., Lawrenceville, Virginia [in English].
32. Singer, S. (2017). *Political Correctness Isn't About Censorship – It's About Decency* Retrieved from: https://www.huffpost.com/entry/taking-back-your-name-the-pros-and-cons-ofpolitical_b_58e3f976e4b09dbd42f3db2a. [in English].
33. Spears, R.A. (2001). *Slang and Euphemism* [in English].

34. Wilson, J. (2020). *Political Correctness Is Censorship*. Retrieved from: <https://alibertarianfuture.com/libertarians/political-correctness-is-censorship/> [in English].

Відомості про автора / Information about the Authors

Наталія Євтушенко, аспірантка Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: nataliiaevt93@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0958-3420>.

Nataliya Yevtushenko, PhD-student of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration of the Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: nataliiaevt93@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0958-3420>.

Yevtushenko, N. (2024). European policy of political correctness: guidelines and experience for Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, 23, 123-139. <https://doi.org/10.34132/pard2024.23.07>.